

BPT
1/4

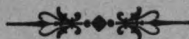
Južnoslovenski filološki list
ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС
ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

ИЗДАЈЕ
А. БЕЛИЋ

УРЕЂУЈУ:
А. БЕЛИЋ, СТ. М. КУЉБАКИН, СТ. ИВШИЋ и ФР. РАМОВШ

КЊИГА XVI

ШТАМПА ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД 1937

3. — Хапшење д-ра Ватрослава Облака у Турској

(марта 1892 године)

Словеначки лингвиста д-р Ватрослав Облак (рођен 1864, † 16 априла 1896) пошао је у новембру 1891 у Турску да у крајевима Тракије проучава са етнографског и филолошког гледишта тамошње становништво. Са пасошем, издатим у Цељу 30 јула 1891 и са препоруком аустриског Министарства спољних послова од 21 авг. 1891 бр. 29577, упућеном свима аустриским конзулатима у балканским земљама, да га помогну у његовим студијама, дошао је Облак средином децембра 1891 у Солун и пријавио се тамошњем аустриском конзулу Мајеру. Преко месец и по дана остао је Облак у Солуну и тек почетком фебруара 1892 замоли конзула за посредовање да га солунски генерални гувернер Цихни паша препоручи мутесарифима од Сереса и Дrame. Гувернер се у први мах колебао, али на енергично инсистирање конзула даде најзад препоруке и Облак се 13 фебруара крене на пут.

За време боравка у Солуну упознао се Облак са солунским Бугарима, који га наговорише да иде у Повардарје и да испитује језик тамошњих Славена, те он, место да оде у Серес и Дрaму, која је места означио као свој путни циљ и за која је добио дозволу и препоруку, пође уз Вардар. Ишао је од села до села и од попа до попа, те је свугде запиткивао о броју славенског становништва, о црквеним приликама и о односима према Турцима, обећавајући људима да ће се за њих заузети, ако им дође до невоље. Тако је радио и у селу Вардароси, на што га тамошње турске власти, извештене о његову поступању, затворе па после пошљу у Солун, заједно са свима ефектима и папирима које код њега нађоше. Између других докумената заплењене су и препоруке солунских Бугара на бугарске становнике у Вардароси и суседним селима.

Један слуга бугарског књижара у Солуну Самарјева извести 4 марта 1892 рано изјутра конзула Мајера да је Облак ухапшен у Вардароси и да је доведен у Солун. Пред подне тога дана појави се Облак у Аустриском конзулату и потврди вест да га је турска полиција ухапсила и довела у Солун, где је провео једну ноћ у затвору, али је мало пре пуштен у слободу, пошто

је обећао да ће се у два сата после подне јавити полицији ради саслушања.

Конзул га је питао, зашто је путовао уз Вардар, кад је као свој циљ назначио Серес и Дрину, а Облак се изговарао да је он околина Вардара сматрао као свој најближи циљ. Конзул одмах делегира свог драгомана Асеа да присуствује саслушању, на што полиција одгоди саслушање. Директор солунске полиције је показао драгомани Асеу у турском преводу препоруке солунских Бугара, нађених међу Облаковим папирима. На основу реферата директора полиције наредио је Цихни паша формалну истрагу и пре свега унакрсно саслушање двадесеторице Бугара из села Вардаросе.

Међу запленим Облаковим хартијама нађена је препорука гувернера, управљена у Серес, док је она за мутесарифа у Драму остала код Облака. Гувенер Цихни паша умоли конзула Мајера преко драгомана Асеа да му прибави и ову другу препоруку. Конзул одузме од Облака ову препоруку за Дрину, врати је ваљали и изрази жаљење што је Облак својим непромишљеним путовањем изазвао аферу, али га је правдао младошћу и неискуством и предложио је да полиција врати Облаку ефекте и папире, па ће он напустити Турску. Цихни паша пристане на овај предлог и нареди полицији да не саслушава Облака и да му врати документе и ефекте, изузев неких писама и карата. Пошто је конзул објаснио Облаку да је немогуће добити за њега даљу дозволу за путовање у унутрашњост, напустио је овај 8 марта 1892 Солун и отпутовао је у Београд.

Турска полиција је утврдила да је Облак и за време првог боравка у Солуну и после изгнанства из Вардаросе посећивао солунског руског генералног конзула Јастребова. Ове посете Облакове дале су Турцима повода да у својој претераној ревности посумњају, да је Облак политички изасланик.

Извештаји аустриског солунског конзула Мајера о овом предмету чувају се у бечком Државном архиву у одељењу Konsulate, Salonichi. Према извештају од 9 марта 1892, послатом аустриском министру спољних послова графу Калноки-у, извршила је турска полиција у вези са овом афером претражину код солунских Бугара и у бугарској гимназији и запленила је разне списе. Осим тога је турска полиција цитирала у Солун и саслушала око 20 бугарских сељака из Јеникје-а и између њих затворила Ставру Ђорђа, Костадина Димитрија, Димитрија Палигуро и Ђорђа

Сечмарди-а, а такође и солунске становнике Насту Стојанова и Кона Самарџијева, због веза са једним странцем који је правео сумњиве забелешке. На интервенцију енглеског и аустриског конзула пуштени су похапшени Бугари у слободу.

Хапшење Облака изазвало је велико огорчење против Турске у свима европским научним круговима. Облаков професор и заштитник д-р Ватрослав Јагић писао је 31 марта, 11, 12, 13 и 26 априла министру спољних послова графу Калноки-у и министру просвете барону Гаучу жучна писма и оштро је протествовао против поступка турске полиције, која је, у својој нетрпељивости према хришћанима, спречила и онемогућила студије једном талентованом научном раднику, који је био далеко од сваке политичке агитације.

Алекса Ивић